

ler. *Tenzihü'l-Kur'an* da tefsir türünden bir eser olmayıp hidayetinden istifade etmek amacıyla okunması sırasında Kur'an'ın doğru anlaşılmasını sağlamayı ve okuyucunun aklına gelebilecek meseleleri çözme hedefleyen bir kitaptır. Müellif Kur'an'ın okunması esnasında ilk yönelişle anlaşılabilen beyanlara muhkem, anlaşılamayana müteşâbih demiş, ikinci grup âyetleri Arap dilinin kuralları ve ilâhî beyanın gayeleri doğrultusunda yorumlamaya çalışmıştır. Bu yönüyle *Tenzihü'l-Kur'an* yine Kâdî Abdülcebbar'a ait *Müteşâbihü'l-Kur'an*'dan ayrılır. Öyle anlaşılıyor ki müellif, *Müteşâbihü'l-Kur'an*'da Mu'tezile mezhebine has görüşleri kanıtlamak istemiş, bu eserinde ise Kur'an'ın hidayet yönü üzerinde durmuştur.

*Tenzihü'l-Kur'an*'da 114 sûre için ayrı ayrı başlıklar açılmış, "Şöyle bir soru yöneltilebilir" (rubemâ kile) şeklindeki ibare ile başlayan cümlelerde meseleler soru şeklinde ortaya konmuş, ardından bunlara cevap verilmiştir. Burada eserin adını oluşturan "Tenzihü'l-Kur'an 'ani'l-me'tâ'in" ifadesi muhtemelen, "Kur'an'ın kendisine yöneltilen eleştirilerden tenzih edilmesi" biçiminde değil "Kur'an'ın yöneltilebilecek eleştirilerden tenzih edilmesi" şeklinde düşünülmüş seçilmiştir; çünkü Kur'an'a dair kaydedilen yüzlerce sorunun daha önce sorulmuş olması mümkün değildir. Eserdeki ilk soru şöyledir: Bir işe başlarken niçin "rahmân ve rahîm olan Allah'la" değil de "rahmân ve rahîm olan Allah'ın adıyla" diyoruz? Halbuki biz yardımı Allah'ın isminden değil kendisinden istemekteyiz. Bu soruya şöyle cevap verilmiştir: Allah'ın ismi yüceltmek amacıyla anıldığında O'nun zâtı kastedilmektedir (*Tenzihü'l-Kur'an*, s. 8). Yine "el-hamdü lillâh" ifadesinde Allah kendini övmektedir; halbuki bize, "el-Hamdü lillâh deyin" gibi bir emir verilmeli değil miydi? Bunun cevabı da şöyledir: Söz konusu ibareden maksat şükürün emredilmesi ve bunun nasıl yapılacağına öğretmesidir. Zira sûrenin, "Ancak sana kulluk eder ve ancak senden yardım dileriz" meâlindeki devamı hazfedilen "deyin" fiilini ifade etmektedir (a.g.e., s. 9).

Eserde temas edilen hususlardan biri de Ehl-i sünnet ile Mu'tezile arasında tartışma konusu edilen rü'yetullah meselesidir. Kâdî Abdülcebbar, Kıyâme sûresinde geçen, "Rablerine bakacaklardır" meâlindeki ifadeyi (75/22-23), "Rablerinin mükâfatını umup bekleyeceklerdir" şeklinde yorumlamıştır. Çünkü ona göre Allah cisim

olmadığından görülemez. Bu anlayış ölüm sonrası âlemdeki şartların dünya şartlarına benzediği kanaatinden doğmaktadır. Fakat müellif burada aynı konuyu ele aldığı *Müteşâbihü'l-Kur'an*'da meseleyi irdelediği kadar irdelememekte ve mezhebinin üslubunu kullanmamaktadır. *Tenzihü'l-Kur'an*'daki son soru Nâs sûresiyle ilgilidir. Sürede şeytanın insana yapabileceği kötülükten Allah'a sığınmanın gereği belirtilmekte ve bunun Mu'tezile tarafından ileri sürülen irade hürriyeti görüşüyle çeliştiği iddia edilmektedir. Müellif buna cevap olarak -sürede cinlerin yanı sıra insanların da kişiyi vesveseye soktuğunun ifade edilmesinden hareketle- şeytanın bu tür etkilerinin insanın aklını ve şahsiyetini bozmayacağını söylemektedir. Buna göre insan iradesini kullanarak bu tür zararlı düşüncelerden kendini kurtarabilir. Şayet kulun her fiilini Cenâb-ı Hak yaratmış olsaydı vesvese telkin eden cinlerden ve insanlardan Allah'a sığınmanın bir anlamı kalmazdı (*Tenzihü'l-Kur'an*, s. 489).

Kâdî Abdülcebbar kitabın sonunda yirmi beş sûreden seçtiği, Tirmizî rivayetine göre ("Da'avât", 82) farklılık arzeden doksan dokuz ilâhî ismi çok kısa ifadelerle açıklamakta, Kur'an okumanın, dua ve niyazların makbul sayılması için bu isimlere ait muhtevanın göz önünde bulundurulmasının şart olduğunu belirtmekte, ardından dua ve niyazlarda uyulması gereken bazı hususlara temas etmektedir. Esasen kendisi *el-Muğni* adlı eserinin V ve XX/2. ciltlerinde sayıları 200'e yaklaşan ilâhî isimleri şerhetmiştir. Daha çok müellifin kendine has istidlâllerine, onun bağlı bulunduğu mezhebin görüşlerine, âyetlere, az sayıdaki hadis ve haberlere dayanılarak telif edilen eser Dârü'l-kütübî'l-Misriyye'deki yazma nüshasına (Tefsîr, nr. 330) dayanılarak Râgib el-İsfahânî'nin *Mukaddimetü't-tefsîr*'i ile birlikte basılmıştır (Kahire 1329, s. 393-431). Dârü'nehdati'l-hadîse tarafından da yayımlanan eser üzerine (Beyrut, ts.) Metin Bozkuş yüksek lisans tezi hazırlamıştır (1990, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

#### BİBLİYOGRAFYA :

Kâdî Abdülcebbar, *Tenzihü'l-Kur'an*, Beyrut, ts. (Dârü'nehdati'l-hadîse); a.mlf., *Müteşâbihü'l-Kur'an* (nşr. Adnân M. Zerzûr), Kahire 1969, II, 673-674, 779-787; ayrıca bk. neşredenin girişi, s. 25; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, I, 332; Serkis, *Mu'cem*, I, 923, 1269; *İzâhu'l-meknûn*, I, 329; Mahmûd Besyûnî Fûde, *Neş'etü't-tefsîr* ve

*menâhicühü fi dav'i'l-mezâhibi'l-İslâmiyye*, Kahire 1406/1986, s. 251-257; Zülkarneyn Avcı, *Kâdî Abdülcebbar ve Tefsirdeki Metodu* (doktora tezi, 2000), AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 50-51, 57-63; İsmail Cerrahoğlu, "Kâdî Abdülcebbar ve Tenzihü'l-Kur'an ani'l-Matâin Adlı Eseri", *AÜ İlahiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, V, Ankara 1982, s. 55-61; Metin Bozkuş, "Kâdî Abdülcebbar ve Tenzihü'l-Kur'an Ani'l-Matâin Adlı Eserinin Değerlendirilmesi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 3, Sivas 1999, s. 357-384; Metin Yurdagür, "Müteşâbihü'l-Kur'an", *DiA*, XXXII, 207.



MUSTAFA ÖZ

### TENZİHÜ'Ş-ŞERİA

(تنزيه الشريعة)

Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzi'nin  
*el-Mevzûât*'ma dair  
Süyûtî'nin kaleme aldığı üç eser için  
Ebü'l-Hasan İbn Arrâk  
(ö. 963/1556)  
tarafından yazılan muhtasar  
(bk. *el-MEVZÛÂT*).

### TENZİL

(bk. NÜZÛL).

### TEODOR KASAP

(1835-1897)

Rum asıllı gazeteci, yazar  
ve çevirmen.

10 Kasım 1835 tarihinde Kayseri Tavlasun'da (önceleri Aydınlık, bugün Kayseri Melikgazi merkez köyü) doğdu. Kayseri'nin ünlü Kasapoğulları ailesinden olup dokuz erkek, beşi kız on dört kardeşin en büyüğüdür. Babası Serafım (Sefer) Kasapoğlu, yörenin ünlü kumaşçılarından. 23 Cemâziyelâhir 1272 (3 Mart 1856) tarihli pasaportunda adı Todori Sakar şeklinde geçmektedir (Turgut Kut arşivi). Teodor Kasap (Theodor Kasapis), on üç yaşında babasını kaybedince İstanbul'a gitti. Kapalı Çarşı civarındaki Astarıcılar Hanı'nda kumaşçılık yapan bir Rum'un dükkânında çıraklığa başladı. Bir yandan da Kuruçeşme Rum Millet Mektebi'ne kaydoldu. Kendi kendine Fransızca öğrendi. Kırım harbinden dönen ve Alexandre Dumas Père'in kuzeni olan levazım subayı ile bir alışveriş sırasında tanıştı. Bu subay, onun dile olan merakını ve Fransızca çalıştığını görünce öğrenimine Paris'te devam etmesini sağladı. Paris'te Alexandre Dumas Père'in özel sekreterliğini yaptı (Hemmings, s. 186-187);

## TEODOR KASAP

Teodor  
Kasap

onunla birlikte birçok seyahate katıldı. Özellikle Giuseppe Garibaldi'nin İtalyan birliğini kurmayı amaçlayan "Risorgimento" (yeniden yükseliş) hareketini (4 Nisan 1860) izlemek için Alexandre Dumas Père ile Sicilya'ya (pasaportundaki vize tarihi 3 Mayıs 1860) gitti. Nâmık Kemal ile bazı Jön Türkler'i Dumas Père'le tanıştırdı.

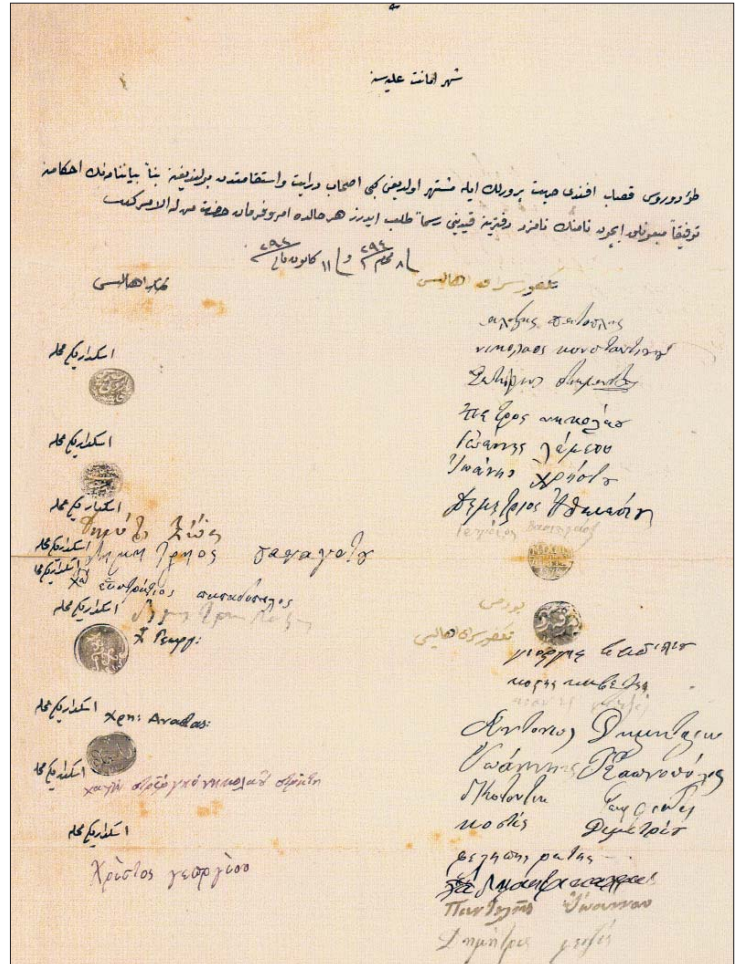
1870 yılı başında İstanbul'a döndü ve Kurtuluş Rum Mektebi'nde Fransızca dersleri vermeye başladı. Okulda tanıştığı Luliyalı adlı bir bayanla evlendi. Kendi matbaasını kurup önce küçük oğlunun ismini verdiği Rumca mizahî *O Diogenis* ve Fransızca *Le Diogène*'i çıkarıp 24 Kasım 1870'te de Türkçe *Diyojen*'i yayımlamaya başladı. *Diyojen* kapandıktan sonra başka bir gazete çıkarmak için saraya 29 Zilhicce 1289'da (27 Şubat 1873) bir dilekçe verdi (Turgut Kut Arşivi). 5 Nisan 1873'te *Çingiraklı Tatar*'ı, 30 Ekim 1873'te *Hayâl*'i çıkardı. *Hayâl*'de yazdığı bir yazıya göre (sy. 307, 1 Kânunusâni 1292 / 13 Ocak 1877) mebus seçilmek niyetindeydi. Hatta dergisine abone olan şehretim Galip Paşa'dan da ismini deftere kaydetmesini ve seçilmesi için gayret etmesini istedi. *Hayâl*'deki bu yazıdan on gün sonra Edirnekapı, Tekfur Sarayı ve Üsküdar Yenimahalle sakinlerinin Şehremanet-i Aliyesi'ne 8 Muharrem 1294 / 11 Kânunusâni 1292 / 23 Ocak 1877 tarihinde verdikleri yirmi imza ve mühürlü beyannâmeye göre Teodor Kasap Efendi'nin yapılacak seçimlerde mebus namzedi olması ve adının namzet defterine kaydedilmesi istenmektedir (Turgut Kut arşivi). Ancak daha sonra mebusluktan vazgeçti ve kendisinde bu liyakati görmediğini bildirdi (*İstikbal*, sy. 233, 4 Safer 1294 / 18 Şubat 1877). Buna rağmen araları sürekli açık olan Çaylak Tefvik çıkardığı *Çaylak*'ta, "Kasap mebus olmuştur" diye haber verdi (sy. 114, 7 Şubat 1292 / 19 Şubat 1877).

*Hayâl* beş defa kapatıldı ve değişik sayılarında imtiyaz sahibi değiştirildi. Hatta

*Diyojen*'de (sy. 7, 4 Şubat 1286 / 16 Şubat 1871) Evangelinos Misailidis'in çıkardığı *Anatoli* gazetesi için "Anadolu nam bakkal gazetesi" diye yazıp alay ederek didiği E. Misailidis Efendi'yi *Hayâl*'in imtiyaz sahibi yaptı (sy. 182, 14 Ağustos 1875). Teodor Kasap, elleri zincirle bağlı Karagöz'ün "Kanun dairesinde serbesti" alt yazılı karikatüründe (*Hayâl*, sy. 319, 20 Şubat 1877) Kanûn-ı Esâsî'nin 12. maddesine mizah yoluyla imada bulundu ve II. Abdülhamid'in iradesiyle hakkında dava açıldı. Mahkeme, Matbuat Nizamnâmesi'nin 15. maddesine dayanarak Mart 1877'de kendisini üç yıl hapse mahkûm etti. *Hayâl* 368. sayısında yayımına son verirken 6 Ağustos 1877'de tek yapraklık bir ilâve yayımladı. Öte yandan 22 Ağustos 1875'ten itibaren başyazarlığını Esad Efendi'nin yaptığı *İstikbal* gazetesini çıkarmaya başladı.

Teodor Kasap Türkçe konuştuğu halde yazı yazamıyordu. Yazılarına ve çevirilerine yeğeni avukat Lazaridis ile yakın dostu Fehmi yardımcı oluyordu. Yazı yazmayı ancak hapisanede öğrendi. Kısa bir süre için göz yumularak kefaletle tahliye edildi. Sultan Abdülhamid, kendi fikirlerini duyur-

mak üzere Teodor Kasap'a *Nâşir* adıyla (BA, İDH, nr. 61399) günlük bir gazete çıkarması için izin ve para vermeyi düşünüyordu. Ancak Teodor Kasap kılık değiştirip bir gemiyle Fransa'ya kaçtı. Paris'te *Lettres à S. E. Said Pacha* adıyla yazdığı kitapta Sultan Abdülhamid'i ve devlet yönetim sistemini ağır bir dille eleştirdi. Bunun üzerine sultan tarafından kaçak ilân edilince Paris'te fazla kalamadı. Paris, Cenevre, Napoli ve Londra arasında sürekli dolaştı. Ali Şefkatî ile birlikte 1879-1881 yılları arasında *İstikbal* adlı gazeteyi yeniden çıkarmaya başladı. Her ikisi de Osmanlı sefarethaneleri tarafından izlendi ve saraya haklarında sürekli bilgi verildi. Ebüzziyâ Mehmed Tefvik'in II. Abdülhamid'e yazdığı tarihsiz bir yazı (BA, YEE, nr. 15/84) sonucu affa uğradı ve 1881'de İstanbul'a döndü. "Kitâbi-i Hazret-i Şehriyârî" olarak saray kütüphanesine alındı. Sultan için polisiye romanlar çevirdi. *Monte Kristo* tarzında *Sarı Yûsuf*'u yazdı. Hayatının sonuna kadar bu görevde kaldı. Fener Rum Ortodoks Patrikhânesi ölüm kütük defterine göre (s. 430) Theodoros Serafim Kasapis 5 Haziran 1897'de İstanbul'da öldü. Cenazesi

Teodor Kasap'ın  
sehremanetine  
verdiği  
1876 secimlerine  
adaylık  
dilekçesi  
(Turgut Kut  
arşivi)

Beşiktaş Yenimahalle, Şerbethane sokağındaki evinden kaldırıldı; âyini Beşiktaş Meryem Ana (Panagia) Kilisesi'nde icra edildi (Karaca, s. 371-381).

Büyük oğlu Aleko Kasap 13 Eylül 1871'de Beşiktaş'ta doğdu. Mekteb-i Sultânî'yi 1890'da bitirdikten sonra (Berküren, II, 429) 1 Temmuz 1891'de Hariciye Nezâreti Tahrîriye Kalemî'ne girdi. Cumhuriyet'in ilânına kadar bu görevde kaldı.

**Eserleri. Telifleri. 1. La question des réformes et des garanties** (Constantinople 1876). **2. Lettres à S. E. Saïd Pacha** (Paris 1877). **3. Sarı Yûsuf (Haydut Yûsuf)**. Bu romanın bir nüshasının Yıldız Sarayı Kütüphanesi'nde, bir nüshasının da Teodor Kasap'ın Paris'te yaşayan küçük oğlu Diyojen'de bulunduğu kaydedilmektedir (Akşam, nr. 9574). **Adapte ve Çevirileri. 1. Monte Kristo** (I-VI, İstanbul 1288-1290). Alexandre Dumas Père'in *Le comte de Monte Cristo* adlı romanının çevirisidir. **2. Pinti Hamid** (İstanbul 1290, Molière'in *L'Avare* [1668] adlı komedisinden adaptedir). **3. İşkilli Memo** (İstanbul 1291, Molière'in *Sganarelle ou le Cocu imaginaire* [1660] adlı bir perdelik manzum oyunundan adaptedir). **4. Para Meselesi** (İstanbul 1292). Alexandre Dumas Fils'in *La Question d'argent* (1857) adlı komedisinden çevrilmiştir. Adapte ettiği oyunlar yanında *Diyojen* ve *Hayâl* gazetelerinde tiyatro üzerine yazılar yazmış, tiyatronun âdeta bir ahlâk okulu olduğu fikrini savunmuştur. Güllü Agop'un Osmanlı Tiyatrosu'nda sahnelediği oyunları Fransız ahlâk ve yaşayışını yansıtmaması, kötü çevrilmiş olması ve oyuncuların Türkçe telaffuz bozuklukları bakımından eleştirmiştir. Tanzimat'la beraber Batı'dan gelen tiyatroya karşı orta oyunu ve Karagöz'ü savunmuş, bu yerli damarın zamanın ihtiyacını karşılayacak şekilde ıslah edilmesini ve oynamakta olduğu avlulardan modern tiyatro sahnesine çıkarılmasını istemiştir.

Teodor Kasap, Galata Yenicami caddesindeki Zincirli Han'da *Diyojen*'i (Rumca'sı *O Diogenis*, Fransızca'sı *Le Diogène*) (24 Kasım 1870 – 10 Ocak 1873, 183 sayı), Rumca baskısı *O Kudunatos* (5 Haziran 1873 – 19 Temmuz 1873, 29 sayı) başlığını taşıyan *Çingiraklı Tatar*'ı (5 Nisan 1873 – 18 Temmuz 1873, 29 sayı), Fransızca'sı *Polichinelle*, Rumca'sı *O Momos*, Ermeni harfli Türkçe baskısı *Kheyal* (3 Kasım 1873 – 5 Ocak 1874, 10 sayı) şeklinde olan *Hayâl*'i (30 Ekim 1873 – 30 Haziran 1877, 368 sayı) çıkarmıştır. Galata Zindankapı

Bıçakçılar sokağı 56 numarada, haftada iki defa dört sayfa olarak neşredilen *Hayâl*'de yer yer Ermenice yazılar da bulunmaktadır. Karikatürler N. Berberian imzasını taşır. Teodor Kasap yayımladığı *İstikbâl* (22 Ağustos 1875 – 21 Şubat 1877, 236 sayı) gazetesi yanında Petko R. Slaveykov'un redaktörlüğünde çıkan *Zvinçatiy glumço* (zilli avanak) (1873); *Şutos* (şakacı) (1873-1874), *Kosturka* (paslı bıçak, 1874) adlı Bulgarca mizah gazetelerinin de sahibidir (Mevsim, sy. 2 [2008], s. 190).

#### BİBLİYOGRAFYA :

Genikon Mitroon Thanaton (Genel ölüm kütük defteri s. 430), Fener Rum Patrikhânesi Arşivi; Turgut Kut'un arşivindeki Teodor Kasap ile ilgili Türkçe, Fransızca ve Rumca belgeler; Mehmed Zeki Pakalın, "Teodor Kasap", *Sicill-i Osmani Zeyli* (haz. Ali Aktan), Ankara 2009, XVIII, 44-46; Selim Nüzhet [Gerçek], *Türk Gazeteciliği*, İstanbul 1931, s. 52, 60-61, 70-71; N. (ikiforos) Moshopoulos, *La presse dans la renaissance balkanique*, Atina 1932, s. 141-144; a.m.f., "Teodoros Kasapis 1836-1897", *Eteria Thrakikon Meleton. Arhiotu Laografiku ke Glosiku Thisavru*, sy. 32, Atina 1966, s. 3-6; a.m.f., "Teodor Kasapis ö. 1897", *Megali Elliniki Engiklopedia*, Atina 1930, XIII, 931; Köprülü, *Araştırmalar*, s. 267-272; Midhat Cemal Kuntay, *Namık Kemal (Devrinin İnsanları ve Olayları Arasında)*, İstanbul 1944, I, 586-596; Münir Süleyman Çapanoğlu, *Basın Tarihimizde İlave*, İstanbul 1960, s. 62-65; Asaf Tugay, *İbret: Abdülhamid'e Verilen Jurnaller ve Jurnalciler*, İstanbul 1961, I, 124-125; Nâmık Kemâl'in *Husûsi Mektupları* (haz. Fevziye Abdullah Tansel), Ankara 1967-69, I-II, tür.yer.; Ebüzziyâ Mehmed Tefrik, *Yeni Osmanlılar Tarihi* (haz. Ziyad Ebüzziya), İstanbul 1974, III, 45, 243; Zeynep Keriman, *1862-1910 Yılları Arasında Victor Hugo'dan Türkçeye Yapılan Tercüme Üzerinde Bir Araştırma*, İstanbul 1978, s. 357, 393; F. W. J. Hemmings, *The King of Romance. A Portrait of Alexandre Dumas*, London 1979, s. 186-187; Hamdi Özdiş, *Tanzimat Devri Mizah Gazetelerinde Batılılaşma ve Toplumsal-Siyasal Eleştiriler: Diyojen (1870-1873) ve Çaylak (1876-1877) Üzerine Bir Araştırma* (yüksek lisans tezi, 2004), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; a.m.f., *Osmanlı Mizah Basınında Batılılaşma ve Siyaset (1820-1877)*, İstanbul 2010; a.m.f., "Teodor Kasap ve İstikbâl Gazetesine Dair Notlar", *Kebikeç*, sy. 20, Ankara 2005, s. 5-26; a.m.f., "Yeni Osmanlılıktan İttihatçılığa Bir Portre: Esad Efendi (1842-1901)", a.e., sy. 26 (2008), s. 7-36; Tahsin Berküren, *Galatasaray Mezunları 1871-2006*, İstanbul 2007, II, 429; Zafer Karaca, *İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodoks Kilisesi*, İstanbul 2008, s. 371-381; Hikmet Feridun Es, "Tanımadığımız Meşhurlar: Türkiyede İlk Mizah Gazetesini Çıkaran Adam", *Akşam*, 13-28 Haziran 1945; Niyazi Ahmet Banoğlu, "Aleko Kasap'tan Ali Ekrem'e Yazılmış Bir Mektup", *Tarih Dünyası*, sy. 62, İstanbul 1965, s. 188-189; H. Refik Ertuğ, "Teodor Kasap ve Hayal", *Hayat Tarih Mecmuası*, X/6, İstanbul 1974, s. 24-28; Kevork Pamukciyan, "Mizahi 'Hayal' Gazetesinin Ermeni Harfli Türkçe Baskısı", *TT*, sy. 42 (1987), s. 356-360; "Hayal Mecmuası Sahibi Teodor Kasap'ın Mahkûmiyet İlamı", *Güldiken*, sy. 1, İstanbul

1993, s. 120-122; J. Strauss, "The Millets and the Ottoman Language: The Contribution of Ottoman Greeks to Ottoman Letters (19th-20th Centuries)", *WI*, XXXV/2 (1995), s. 189-249 (Türkçe çevirisi, "Milletler ve Osmanlıca: Osmanlı Rumlarının Osmanlı Edebiyatına Katkısı, 19. ve 20. Yüzyıllar" [trc. Ayten Sönmez], *Kritik*, sy. 2, İstanbul 2008, s. 132-138); Erol Üyepazarcı, "Türk Basınının İlk Mizah Dergisi: Çingiraklı Tatar", *Müteferrika*, sy. 21, İstanbul 2001, s. 27-44; a.m.f., "II. Abdülhamid'in Çevirttiği Polisiye Romanlar", a.e., sy. 28 (2005), s. 30; a.m.f., "II. Abdülhamid'in Özel Kütüphanesi", a.e., sy. 32 (2007), s. 107-108; a.m.f. – Raşit Çavaş, "II. Abdülhamid'in Polisiye Roman Merakı ve Çevirttiği Polisiye Romanlar", a.e., sy. 22 (2002), s. 97-116; Stratis D. Tarinas, "İstanbul Türk Basınında Rum Gazeteci ve Yayıncılar", *TT*, sy. 236 (2003), s. 24-28; a.m.f., "Kasapoğlu (Kasapis) Teodoros", *Engiklopedia to Elliniko Tipo 1784-1974*, Atina 2008, I, 529-531; Hamza Çakır, "Tarihimizde İlk Mizah Dergisi Diyojen'i Kapatma Cezasına Yine Mizahi Yoldan Gösterdiği Tepkiler", *SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 15, Konya 2006, s. 161-172; Hüseyin Mevsim, "19. Yüzyıl Bulgar Uyanış Çağı ve Bulgar Kitapları Dergisi (1858-1862)", *Kritik*, sy. 2 (2008), s. 184-198; İhsan Sungu, "Diyojen Gazetesi", *AA*, I, 339-341; a.m.f., "Teodor Kasap 1835-1905", a.e., I, 126-127; "Teodor Kasap (1835-1905)", *TA*, XXXI, 94-95; Fahir İz, "Kaşab, Teodor", *El²* (İng.), IV, 681-682.



TURGUT KUT

#### TEPEDELEN

##### Arnavutluk'ta tarihi bir kasaba.

Bugün Tepelenë adıyla bilinen kasaba, Arnavutluk'un güneyindeki dağlık kesimde Klisüre (Këlcyrë) kanyonunun batı girişindeki Drino ve Vjosë (Viyose) nehirlerinin birbirine kavuştuğu yerin yakınında küçük bir yerleşme yeri olarak kurulmuştur. Tarih boyunca Güney Arnavutluk'un anayol güzergâhına hâkim bir mevkiye stratejik bir öneme sahip olmuştur. Küçük kasaba Ergirikasrı'nın (Gjirokastër / Argyrokastro) 32 km. kuzeyinde, Avlonya'nın (Vlorë) 80 km. güneydoğusunda ve Yanya'nın (Ioannina) 100 km. kuzeybatısında yer almaktadır. Tepedelen, 897 Ramazanında (Temmuz 1492) buraya gelerek bayramı geçiren ve Arnavutluk dağlarındaki âsilerle çarpışan II. Bayezid tarafından tesis edilmiştir. Oruç Bey yukarıdaki tarihi vermekte ve padişahın paşaları ve askerleriyle Depedelen Hisarı'nda bulunduğunu belirtmektedir (*Oruç Beğ Tarihi*, s. 151). Hoca Sâdeddin Efendi de II. Bayezid'in Tepedelen'de yirmi dört gün kaldığını yazar. II. Bayezid'in kaldığı 56 x 40 m. ölçüsündeki küçük kale hâlâ ayakta. Burası muhtemelen, bir Roma şehri olan Antigoneia'nın yerinde, Ortaçağ'dan kalma bir kalenin